

Slutrapport för MILOU

AP5 Svensk modell för Ren Tillväxt

En investering för framtiden

1.	Sammanfattning	3
2.	Nyskapande och innovativitet	4
2.1.	Miljöanpassad anskaffningsprocess	4
3.	Projektbeskrivning, uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp	5
3.1.	Syfte och mål.....	5
3.2.	Målgrupp	5
3.3.	Beskrivning av projektets verksamhet och aktiviteter	6
3.3.1.	Projektorganisation.....	6
3.3.2.	Projektavgränsning	6
3.3.3.	Projektets aktiviteter.....	6
3.3.4.	Verksamhetsmässiga avvikelser från ansökan	11
3.4.	Projektets uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp	12
3.4.1.	Uppfyllelse av projektets syfte	12
3.4.2.	Uppfyllelse av projektets mål.....	12
3.4.3.	Uppfyllelse av projektets målgrupp	14
4.	Indikatorer	14
5.	Jämställdhet/Integration och mångfald/Miljö	14
5.1	Jämställdhet.....	14
5.2	Integration	15
5.3	Miljö.....	15
7.	Projektets övriga resultat	15
8.	Projektets förväntade effekter på sikt.....	16
9.	Resultatspridning samt information och offentliggörande.....	16
9.1.	Eget framtaget material i bilagor.....	16
9.2.	Hemsida.....	17

1. Sammanfattning

Hållbar Utveckling Skåne har drivit projektet MILOU i samarbete med Sustainable Business Hub och Energikontoret Skåne under perioden 071001-100930. Projektet utgjorde arbetspaket nummer 5 inom projektet Svensk modell för Ren Tillväxt och har arbetat inom området miljöanpassad offentlig upphandling.

Region Skåne var projektägare och finansiärer var Europeiska Regionala Utvecklingsfonden, Region Skånes Miljövårdsfond, nio deltagande kommuner, Energikontoret Skåne, Sustainable Business Hub, Länsstyrelsen i Skåne län och Naturvårdsverket. De nio deltagande kommunerna var Helsingborg, Höör, Lomma, Lund, Malmö, Klippan, Trelleborg, Vellinge och Ängelholm.

Syftet med MILOU var att öka den offentliga upphandlingens roll som drivkraft för en hållbar utveckling samt stärka hemmamarknaden för det regionala näringslivet inom miljöteknik. Detta genom att verka för en ökad efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster och entreprenader. För att uppnå syftet sattes ett antal mål upp. Dessa handlade bland annat om att öka antalet upphandlingar med stärkta miljökrav och att utveckla ett koncept och modell för miljöanpassad anskaffningsprocess som så många som möjligt av de deltagande kommunerna skulle ansluta sig till. Målen handlade även om att främja dialogen både mellan upphandlande enheter inom regionen och med företagare inom miljöteknik samt att utveckla och genomföra ett antal fördjupande aktiviteter för offentlig sektor och näringsliv.

Målgrupp i MILOU var skånska kommuner och andra offentliga myndigheter som omfattas av Lagen om offentlig upphandling samt företag inom miljöteknik.

Nyskapande för MILOU har varit att projektet tagit ett bredare grepp om frågorna kring miljöanpassad upphandling än vanligt och kallar detta för miljöanpassad anskaffningsprocess. I den processen ses upphandlingen, där miljökrav ställs, som *en* länk bland *flera* länkar i en kedja av händelser på olika nivåer inom organisationen. Alla länkarna i kedjan – delarna i processen – är viktiga för att en kommun ska kunna uppnå syftet med den miljöanpassade upphandlingen. Nyckelpersoner och funktioner i kedjan är till exempel politiker, upphandlare, förvaltningschefer, miljöstrateger, ekonomer och personer med beställarfunktion.

Under projektperioden har det genomförts en rad aktiviteter i olika former för att projektets syfte och mål ska uppnås. Exempel på dessa är seminarier inom olika produktområden samt fördjupande aktiviteter. Två av de viktigaste fördjupande aktiviteterna var en företagarakтивitet om hur miljöteknikföretag kan jobba för att komma in på den offentliga marknaden samt en workshop för kommunerna om hur de kan miljöanpassa sin anskaffningsprocess. En annan viktig aktivitet var att ta fram en guide om miljöanpassad anskaffningsprocess som sedan spridits ut i offentliga verksamheter.

MILOU har, genom sin verksamhet och aktiviteter, uppfyllt syftet att öka den offentliga sektorns roll som drivkraft för en hållbar utveckling samt stärkt hemmamarknaden för det regionala näringslivet inom miljöteknik. Projektet har verkat för en ökad kunskap om och ökade förutsättningar för miljöanpassad offentlig upphandling och anskaffning och därigenom ökat efterfrågan på miljöanpassade varor, tjänster och entreprenader. Projektet har även verkat för en ökad kunskap och höjda förutsättningar för miljöteknikföretag att delta i offentliga upphandlingar och konkurrera om kontrakt.

2. Nyskapande och innovativitet

2.1. Miljöanpassad anskaffningsprocess

Nyskapande för MILOU är att projektet har tagit ett bredare grepp om frågorna kring miljöanpassad upphandling och kallar detta för miljöanpassad anskaffningsprocess.

Vanligtvis ses miljökrav i själva upphandlingen som nyckeln till att en offentlig myndighet ska lyckas minska sin klimat- och miljöpåverkan och påverka näringslivet inom miljöteknik positivt genom upphandlingen som verktyg. I MILOU ses upphandlingen med miljökraven som *en* länk bland *flera* länkar i en kedja av händelser på olika nivåer inom organisationen. Alla länkarna i kedjan – delarna i processen – är viktiga för att en kommun ska kunna uppnå syftet med den miljöanpassade upphandlingen.

I anskaffningsprocessen är det viktigt att det till exempel finns tydliga politiska policybeslut och mål som sätter upp riktningen och ambitionsnivån för upphandlingarna samt att de som köper in beställer rätt, det vill säga energieffektiva och miljöanpassade produkter. Uppföljning av politiska mål, ställda miljökrav och genomförda inköp är också en viktig länk i processen liksom dialogen och samspelet med leverantör och marknad. Verksamheternas behov och i slutändan medborgarnas behov måste alltid ligga till grund för organisationens upphandlingar och inköp.

Exempel på när inte hela anskaffningsprocessen fungerar är att det i en kommun finns ett politiskt beslut om att kommunen ska använda en stor andel biogasbilar i sin verksamhet. Biogasbilar har upphandlats och finns i avtalen, men det beställs ändå mest bensindrivna bilar. Orsaken till bristen kan till exempel vara att det politiska beslutet inte kommunicerats ut tillräckligt i organisationen.

Flera aktörer i organisationen är viktiga för att anskaffningsprocessen ska fungera så bra som möjligt. Dessa är till exempel politiker, förvaltningschefer och andra chefer, upphandlare, beställare och medarbetare med miljökompetens.

MILOU har tagit fram en modell för miljöanpassad anskaffningsprocess för att visualisera och tydliggöra hur anskaffningsprocessen i en politiskt styrd organisation, exempelvis en kommun, kan se ut och fungera.

Modellen för miljöanpassad anskaffningsprocess.

Synsättet för miljöanpassad anskaffningsprocess har kommunicerats ut och genomsyrat hela projektet. Till exempel har seminarierna och andra aktiviteter med fokus på olika produktområden planerats utifrån att hela anskaffningsprocessen ska tas med i föredragen och i workshops. Kunskapshöjning och medvetenhet om miljöanpassad anskaffningsprocess leder långsiktigt till ett större engagemang för frågorna och därmed ökad efterfrågan på energieffektiva och miljöanpassade produkter vilket leder till ökad konkurrenskraft hos näringslivet inom miljöteknik.

En av projektets viktigaste aktiviteter är en workshop med utgångspunkt i modellen för miljöanpassad anskaffningsprocess. Målgruppen spände över hela kedjan i processen. En handledning för att andra intresserade organisationer ska kunna genomföra workshopen togs fram och finns med i Guiden om miljöanpassad offentlig anskaffning. Guiden finns både i tryckt och digitalt format och har kommunicerats ut både via projektets slutseminarium samt via mail och post. Guiden har skickats till Skånes samtliga kommuner, ett flertal statliga myndigheter i Skåne samt andra organisationer runt om i landet som efterfrågat den. Guiden med handledningen finns på projektets och Hållbar Utveckling Skånes hemsidor.

3. Projektbeskrivning, uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp

3.1. Syfte och mål

Syftet med MILOU var att öka den offentliga upphandlingens roll som drivkraft för en hållbar utveckling samt stärka hemmamarknaden för det regionala näringslivet inom miljöteknik. Detta genom att verka för en ökad efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster och entreprenader.

Projektets mål var att:

1. öka antalet upphandlingar med stärkta miljökrav
2. utveckla ett koncept för styrning av miljöanpassad offentlig upphandling och inköp, en systematiskt miljöanpassad inköpsprocess
3. så många offentliga organisationer som möjligt ansluter sig till konceptet ”En systematiskt miljöanpassad inköpsprocess” och deltar i eller bevakar arbetet med att ta fram målsättningar och strategier
4. främja en ökad samverkan vid upphandling och inköp inom regionen
5. främja en ökad dialog mellan offentliga organisationer och näringslivet
6. utveckla och testa utbildningar för offentlig sektor kring en systematiskt miljöanpassad inköpsprocess och kring upphandling av miljöanpassade varor och tjänster
7. utveckla och testa en utbildning för näringslivet kring offentlig upphandling och miljökrav vid offentlig upphandling och inköp

3.2. Målgrupp

Målgrupp i MILOU var skånska kommuner och andra offentliga myndigheter som omfattas av Lagen om offentlig upphandling samt företag inom miljöteknik.

Inom offentlig sektor är målgruppen bred eftersom upphandling och anskaffning berör flera funktioner och nivåer, till exempel politiker, upphandlare, personer med miljökompetens, förvaltningschefer, ekonomer, personer med beställarfunktion med flera.

3.3. Beskrivning av projektets verksamhet och aktiviteter

3.3.1. Projektorganisation

MILOU har drivits av Hållbar Utveckling Skåne (HUT Skåne) i samarbete med Sustainable Business Hub och Energikontoret Skåne. Anders Vedin började som projektledare, men slutade i april 2008. Sofia Ahlstedt tog över som projektledare i september 2008. Under tiden för glappet upprätthöll HUT Skånes verksamhetsledare samt medarbetare från Sustainable Business Hub och Energikontoret verksamheten och planerade för kommande aktiviteter.

Projektets styrgrupp har bestått av representanter från projektets finansiärer HUT Skåne, Sustainable Business Hub, Energikontoret Skåne, Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne län samt de deltagande kommunerna. Styrgruppen har haft nio möten under projektperioden. Övriga finansiärer, Europeiska Regionala Utvecklingsfonden och Naturvårdsverket, har inte suttit med i styrgruppen.

3.3.2. Projektavgränsning

MILOU avgränsades till att omfatta de övergripande produktområden energi och hållbart byggande och boende, vilka i sin tur avgränsades till fordon, belysning, energieffektiva lokaler och energi- och miljöanpassad byggande. Modellen och synsättet kring miljöanpassad anskaffningsprocess, beskrivet under punkt 2, har genomsyrat projektets aktiviteter.

3.3.3. Projektets aktiviteter

Under projektperioden har det genomförts en rad aktiviteter i olika former för att projektets syfte och mål ska uppnås. Aktiviteterna kan delas in i 1) *Seminarier om upphandling inom olika produktområden*, 2) *Fördjupande aktiviteter*, 3) *Guide om miljöanpassad offentlig anskaffning*, 4) *Övriga aktiviteter*, 5) *Uppföljning* samt 6) *Slutseminarium*. Projektet har genomgående ställt höga krav på konsulter, föredragshållare och andra som anlitas för att genomföra uppdrag i aktiviteterna.

1) Seminarier om upphandling inom olika produktområden

Seminarierna syftade till att öka efterfrågan på miljöanpassade och energieffektiva varor, tjänster och entreprenader. Detta genom kunskapsökning inom olika produktområden om till exempel politikernas roll och ansvar i anskaffningsprocessen, vilka miljö- och energikrav som kan ställas samt vikten av uppföljning och hur det kan genomföras.

- **Energieffektiv belysning** 29 maj 2008 i Malmö med cirka 25 deltagare. Seminariet handlade bland annat om vilka produkter som finns på marknaden idag och vad som förväntas komma ut inom en snar framtid. Föredragshållarna kom från Energikontoret Skåne samt olika företag inom branschen. Halvdag.
- **Energy Performance Contracting (EPC)** – upphandling av energieffektiviseringstjänster 29 oktober 2008 i Malmö med cirka 33 deltagare. Eftermiddagen innehöll föredrag om vad EPC innebär, goda exempel samt om Miljöstyrningsrådets vägledning för upphandling av EPC. Halvdag.
- **Energieffektiva lokaler** – om potential, hinder och möjligheter att spara miljö och pengar vid offentlig upphandling och inköp 2 december 2008 i Lund med cirka 104 deltagare. Det fanns en utställning med 5 företag som visade sina produkter och tjänster för energieffektivt och miljöanpassat byggande i anslutning till seminariet. Haldag.
- **Energieffektiva och miljöanpassade byggentreprenader** 27 augusti 2009 i Malmö med cirka 45 deltagare. Den röda tråden utgjordes av flödet i byggprocessen från det att de politiska drivkrafterna sätter upp riktningen och målen för byggprojekt till dess att byggnaden står på plats. Halvdag.

- **Välja väg för hållbar fordonsflotta** 17 november 2009 i Malmö med cirka 30 deltagare. Seminariet arrangerades i samarbete med Hållbar Mobilitet Skåne (HMSkåne)¹ och handlade om utvecklingen för biogas som drivmedel i Skåne, framtiden för elfordon och reflektioner och nyheter från Opel och Volkswagen. Halvdag.
- **Bygga nytt med energi och miljö i fokus** 3 december 2009 i Malmö med cirka 110 deltagare. Seminariet handlade om hur exempelvis kommuner kan gå till väga när de ska ställa miljökrav på byggentreprenader och hur de kan få det ekonomiskt lönsamt. Det fanns en utställning med 10 företag inom miljöteknik som visade sina produkter och tjänster för energieffektivt och miljöanpassat byggande i anslutning till seminariet. Heldag.

2) *Fördjupande aktiviteter*

De fördjupande aktiviteterna utformades och genomfördes på ett sätt som gjorde att deltagarna kunde tillgodogöra sig och få direkt nytta av föreläsningarna, övningarna och materialet när de sen kom hem till sin vardag igen. På aktiviteterna för företagen, om EPC samt belysning fick deltagare en pärm med material som de kan använda för faktahämtning, praktiska tips och mallar och verktyg. Till EPC-aktiviteten fick de även ett USB-minne med mallar, förslag på avtal med mera. I och med aktiviteterna fick deltagarna också tillgång till ett nätverk med personer i företag och offentlig sektor bland övriga deltagare för kunskaps och erfarenhetsutbyte.

- **Företagaraktivitet 17 september i Helsingborg, 15 oktober i Kristianstad och 12 november 2009 i Malmö** med totalt 53 deltagare. Aktiviteten handlade om hur miljöteknikföretag kan jobba för att komma in på den offentliga marknaden och vad som krävs för att vara med och konkurrera om kontrakt. Föreläsningsspassen tog bland annat upp vilka de grundläggande reglerna för affärer med offentlig sektor är, vad som är särskilt viktigt vid marknadsföring av energieffektiva och/eller miljöanpassade produkter och tjänster och hur en upphandling går till från start till mål. Föreläsningarna varvades med bibeövningar och diskussioner. Målgrupp var i första hand företagare inom miljöteknik i Skåne. Heldag.

Deltagare på företagaraktiviteten i Helsingborg september 2009.

¹ Hållbar Mobilitet Skåne (HMSkåne) är ett regionalt centrum för miljöanpassade transporter som arbetar för att minska miljöpåverkan från transporter och resor och för att få fler att välja mer hållbara alternativ, www.hmskane.se.

- **Workshop om miljöanpassad anskaffningsprocess** genomfördes vid 6 tillfällen från 2 april 2009 till 29 april 2010 med totalt 88 deltagare. Grunden i workshopen är synsättet och modellen för miljöanpassad anskaffningsprocess, se beskrivning punkt 2 Nyskapande och innovativitet. Workshopen genomfördes i Lunds, Vellinge, Höörs, Helsingborgs, Klippans och Trelleborgs kommuner. Målgruppen var bred och politiker, förvaltningschefer, upphandlare, beställare, personer med miljökompetens, ekonomer med flera fanns representerade.

Workshopen består av lösningsinriktade övningar som syftar till att belysa upphandling, inköp och konsumtion som en process där hela organisationen berörs – därav den breda målgruppen. Målet för varje workshop var att deltagarna skulle komma fram till idéer, konkreta förslag och en handlingsplan till hur kommunens anskaffningsprocess kan bli mer miljöanpassad och effektiv. Workshopen skulle också vara ett tillfälle för erfarenhets- och kunskapsutbyte inom den egna kommunen.

All dokumentation sammanställdes och paketerades så att varje kommun som genomförde workshopen kunde sprida resultatet och till exempel lägga upp det på sitt intranät.

Grundkonceptet i workshopen fortsatte utvecklas vid varje tillfälle och mynnade i ett handledningsmaterial för att intresserade kommuner och andra organisationer ska kunna genomföra den. Handledningen finns med i Guiden. Heldag (Lund halvdag).

Workshop om miljöanpassad anskaffningsprocess i Vellinge kommun september 2009 till vänster och i Helsingborgs stad april 2010 till höger.

- **Energieffektiv belysning – för upphandlare och beställare** 21 januari 2010 i Malmö med 22 deltagare. Aktiviteten innehöll föreläsningsspass varvat med bikupeövningar och avslutades med en workshop kring uppföljning och beställning. Föreläsningarna handlade till exempel om ekonomisk och energimässig besparingspotential med energieffektiv belysning, vilka typer av ljuskällor det finns, förklaring av olika begrepp, vilka miljökrav som kan ställas samt ett gott exempel. Målgrupp var upphandlare och beställare från offentlig sektor samt intresserade företagare. Heldag.

- **EPC, Energy Performance Contracting** 25 mars 2010 i Lund med 20 deltagare. EPC är en affärsmodell för upphandling av entreprenör som energieffektiviserar befintliga fastigheter. Aktiviteten innehöll föreläsningsspass varvat med praktiska räkneövningar. Föreläsningarna handlade till exempel om vad EPC är och varför det används av offentliga fastighetsägare, för och nackdelar med EPC, hur LOU hanteras vid upphandlingen och hur man ställer upp och räknar ut den ekonomiska kalkylen. Målgrupp var politiker, personal inom fastighet, upphandling, ekonomi samt miljö- och energi, driftspersonal och andra nyckelpersoner.

3) *Guide om miljöanpassad offentlig anskaffning*

Under projektperioden har synsättet och konceptet miljöanpassad anskaffningsprocess utvecklats för att underlätta ett strategiskt och långsiktigt arbete med miljöanpassad offentlig upphandling för de deltagande kommunerna samt andra intresserad offentliga myndigheter och organisationer. Workshopen ovan beskriven har varit en viktig nyckel för utvecklingen.

Projektet har, för att belysa och sprida kunskap, tagit fram en guide om miljöanpassad anskaffningsprocess. Syftet med guiden är att den ska bidra med inspiration och goda råd för kommuner och andra offentliga myndigheter. Guiden består av tre delar. En del med en beskrivning av vad miljöanpassad anskaffningsprocess innebär, en del med sex goda exempel från skånska kommuner som lyckats väl med sin miljöanpassade anskaffningsprocess samt en del med handledningen och övningarna till workshopen.

Guiden finns i tryckt format och digitalt på projektets och Hållbar Utveckling Skånes hemsidor, www.milou.hutskane.nu och www.hutskane.se. Den digitala versionen har skickats ut med projektets nyhetsbrev. Den tryckta versionen har skickats ut till samtliga Skånska kommuner, ett stort antal statliga myndigheter i Skåne samt till andra intresserade organisationer efter förfrågan. Cirka 1500 exemplar har skickats ut.

Guiden om miljöanpassad offentligansaffningsprocess.

4) Övriga aktiviteter och händelser

Under projekttiden har projektet genomfört ett antal övriga aktiviteter och medverkat i andra organisationers aktiviteter.

- Deltagande kommuner har haft ett nätverk, kallat MILOU-gruppen, som har träffats regelbundet under projektperioden vid cirka 10 tillfällen. På MILOU-träffarna har deltagarna utbytt erfarenheter och kunskap kring miljöanpassad offentlig upphandling samt gett input och feedback till projektets planering och aktiviteter.
- Projektledaren har besökt nästan alla deltagande kommuner i syfte att informera och lyfta frågan om miljöanpassad upphandling och anskaffning och MILOUs verksamhet i olika politiska forum och tjänstemannaforum.
- Projektledningen (projektledare och medarbetare från Energikontoret) fungerade som bollplank för Malmö stad i arbetet att ta fram förfrågningsunderlag till upphandling av belysningsprodukter november 2007-januari 2008.
- Projektledaren satt med i arbetsgrupp för planering av upphandling av bilpool för Ängelholms kommun, Helsingborgs stad samt Region Skåne. Arbetet leddes av Hållbar Mobilitet Skåne.
- I maj 2009 arrangerade MILOU tillsammans med Kommunförbundet Skåne en aktivitet där Miljöstyrningsrådet höll i föredrag och övningar om miljöanpassad offentlig upphandling. Målgrupp var upphandlare, politiker och andra intresserade. 22 personer deltog.
- Projektledaren har varit föredragande på bland annat Grön Upphandling, en nationell konferens arrangerad av Miljöstyrningsrådet, i mars 2008 samt ett antal seminarier runt om i Skåne. Innehållet i föredragen har i huvudsak handlat om synsättet och konceptet för miljöanpassad anskaffningsprocess.
- MILOU ställde ut på Skånes Energiting juni 2009 och juni 2010 för att sprida information om projektets verksamhet och aktiviteter. På Energitinget 2010 delades projektets guide om miljöanpassad anskaffningsprocess ut.

5) Uppföljning

Under projektperioden har olika typer av uppföljningar kontinuerligt genomförts. Vid varje seminarium och fördjupande aktivitet har deltagarna fyllt i en utvärderingsblankett för att mäta nöjdheten. Resultaten har varit värdefulla för planeringen av kommande aktiviteter. I början av 2010 genomfördes en enkätundersökning bland Skånes kommuner för att mäta hur deras arbete med miljöanpassad upphandling och anskaffning fungerar och har förändrats över tid (2007 genomfördes en liknande enkätundersökning). 27 av Skånes 33 kommuner svarade fullständigt på enkäten som genomfördes med hjälp av ett webbaserat verktyg. På en MILOU-träff under maj 2010 genomfördes en utvärdering av projektet bland de kommuner som deltagit.

6) Slutseminarium

På MILOUs slutseminarium den 20 maj 2010 i Helsingborg fick deltagarna del av projektets resultat samt miljöanpassad offentlig upphandling från ett europeiskt perspektiv ner till lokala goda exempel. Dagen bjöd på inspiration såväl som praktiska metoder och verktyg för politiker, upphandlare, miljöstrateger, företagare och andra intresserade. På slutseminariet lanserades guiden om miljöanpassad anskaffning som tagits fram inom projektet. Det deltog 68 personer. Heldag.

Slutseminarium maj 2010 med deltagare och moderator Catarina Rolfsdotter-Jansson till vänster och Mattias Norling som håller föredrag till höger.

3.3.4. Verksamhetsmässiga avvikelser från ansökan

I ansökan delades projektets aktiviteter in i insatser. Dessa var 1) Ökad efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster på kort sikt, 2) Ökad efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster på lång sikt, 3) Utveckling och test av utbildningar inom offentlig upphandling och inköp för en hållbar utveckling, 4) Uppföljning samt 5) Avslutning. Projektet har, istället för den indelningen, jobbat utifrån en mer konkret indelning beskriven ovan i olika typer av aktiviteter. Detta har inte påverkat projektets möjlighet att uppfylla syfte och mål, men har inneburit några verksamhetsmässiga avvikelser från ansökan.

I insats 1 (ökad efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster på kort sikt) skulle projektet vara mer involverat i enskilda kommuners upphandlingar och vara ett stöd för dem när de till exempel skulle ställa miljökrav. Projektledningen ansåg dock att "Seminarier om upphandling inom olika produktområden" samt "Fördjupande aktiviteter" (se ovan) var tillräckliga för att kommunerna skulle inhämta den kunskap de behövde för att uppnå syftet med insats 1. Projektledningen gjorde även bedömningen att tidsåtgången i stödet till kommunerna skulle bli större än det fanns utrymme för i projektet samt att Miljöstyrningsrådet tillhandahåller ett mycket användbart verktyg som stöd i upphandlingar.

I insats 3 skulle projektet utvecklat (sju stycken) och testat (fem stycken) "utbildningar" inom olika produktområden. Projektet har istället tagit fram och genomfört fyra fördjupande aktiviteter. Dessa var Workshop om miljöanpassad anskaffningsprocess, Företagaraktivitet, Energieffektiv belysning samt EPC, Energy Performance Contracting. MILOU skulle även utveckla och genomföra fördjupande aktiviteter inom fordon och hållbart byggande. Anledningen till att detta inte gjordes var att behovet för fordonsaktiviteten inte fanns då HMSkåne mycket aktivt jobbar med fordonsfrågor. Bland annat har de arbetat fram en

inköpspolicy av fordon som ett stort antal skånska kommuner anslutit sig till. MILOUs engagemang för frågan skulle bli konkurrerande till HMSkånes arbete. Anledningen till att ingen Fördjupande aktivitet om hållbart byggande togs fram var att det visade sig att området är mycket omfattande och skulle i sig behöva större resurser än MILOU har haft.

3.4. **Projektets uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp**

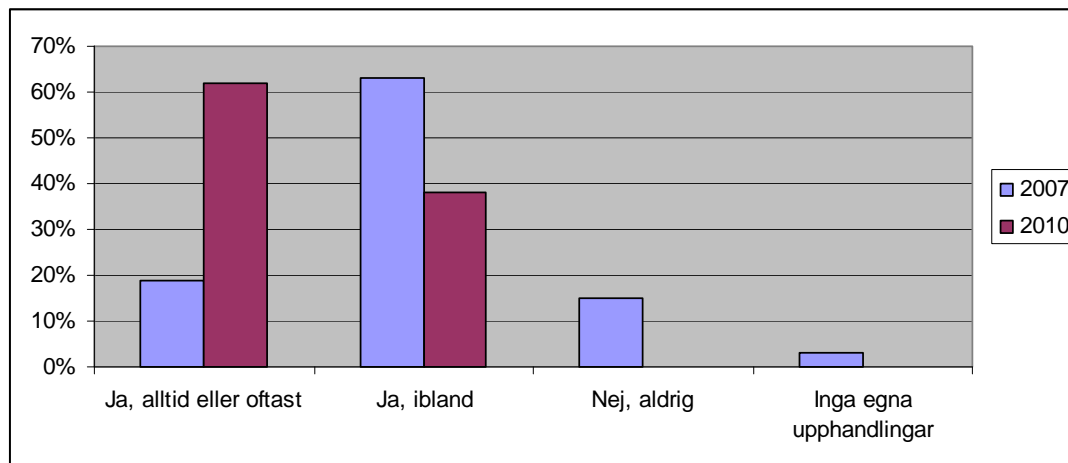
3.4.1. **Uppfyllelse av projektets syfte**

MILOU har, genom sin verksamhet och aktiviteter, uppfyllt syftet att öka den offentliga sektorns roll som drivkraft för en hållbar utveckling samt stärkt hemmamarknaden för det regionala näringslivet inom miljöteknik. Projektet har lyckats med detta genom att verka för en ökad kunskap om och ökade förutsättningar för miljöanpassad offentlig upphandling och anskaffning och därigenom ökat efterfrågan på miljöanpassade varor, tjänster och entreprenader. Projektet har även verkat för en ökad kunskap och höjda förutsättningar för miljöteknikföretag att delta i offentliga upphandlingar och konkurrera om kontrakten.

3.4.2. **Uppfyllelse av projektets mål**

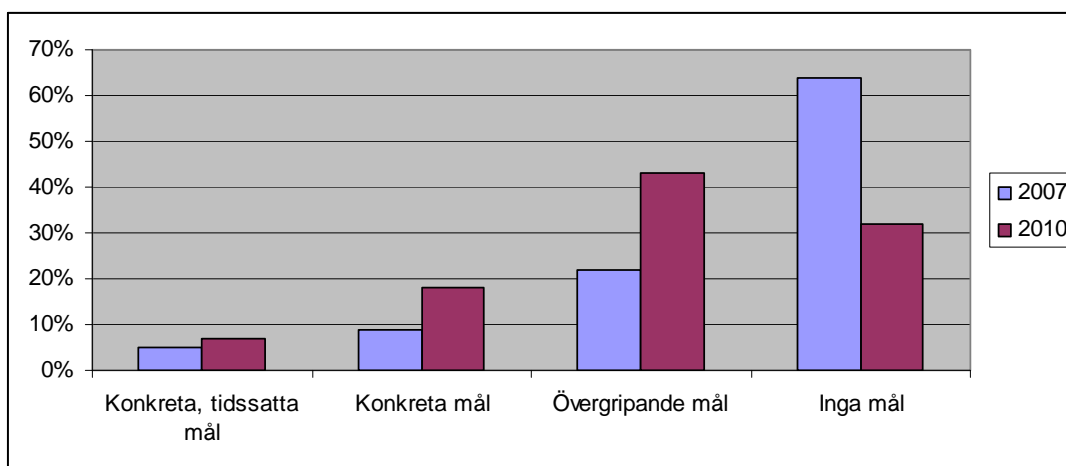
1. **Öka antalet upphandlingar med stärkta miljökrav**

Vid en jämförelse mellan enkätundersökningarna som gjordes bland Skånes kommuner 2010 inom MILOU och HUT Skåne 2007 har andelen upphandlingar där miljökrav ställs ökat. 2007 svarade 19 procent att de alltid eller oftast ställde miljökrav och vid undersökningen 2010 hade den siffran ökat till 62 procent. Svartalternativen var dock inte helt lika i de båda undersökningarna, vilket gör att svaren inte ska tolkas alltför bokstavigt. Trots det visas en tydlig trend mot att fler kommuner ställer miljökrav och att de gör det allt oftare.

Andelen upphandlingar där miljökrav ställs i Skånska kommuner.

En förklaring, utöver projektets framgångar, till att andelen upphandlingar med miljökrav har ökat kan vara att de politiska målsättningarna kring miljöanpassad offentlig upphandling har ökat och stärkts. I enkätundersökningen ställdes frågan om det finns politiska målsättningar för upphandling av sex olika produktområden (kemikalier, transporter, fordon, el, energisnåla produkter och energianvändning i fastigheter). Tydliga politiska målsättningar sätter riktningen och ambitionsnivån som upphandlarna ska rätta sig efter vid upphandlingarna.

Andelen politiska mål på sammanlagt sex olika produktområden.

2. Utveckla ett koncept för styrning av miljöanpassad offentlig upphandling och inköp, en systematiskt miljöanpassad inköpsprocess

MILOU har tagit fram och utvecklat ett koncept för en miljöanpassad offentlig anskaffningsprocess (benämningen ändrades eftersom den var enklare och mer passande än den ursprungliga). Konceptet och synsättet har spridits på projektets samtliga aktiviteter samt har sammanställts i en guide som har skickats i tryckt format till samtliga Skånes kommuner, ett stort antal statliga myndigheter samt andra intresserade organisationer runt om i landet.

3. Så många offentliga organisationer som möjligt ansluter sig till konceptet "En systematiskt miljöanpassad inköpsprocess" och deltar i eller bevakar arbetet med att ta fram målsättningar och strategier

Sex av MILOUs nio deltagande kommuner genomförde workshopen om miljöanpassad anskaffningsprocess och kan sägas ha anslutit sig till konceptet. Övriga deltagande kommuner och andra deltagare på projektets aktiviteter är väl medvetna om konceptet.

De kommuner som upplever att de har fått en extra "skjuts" av projektet med att förbättra sitt arbete med miljöanpassad upphandling och anskaffning är främst de kommuner som genomförde workshopen. De kommuner som inte genomförde den har projektet lyckats mindre väl att engagera och ge den extra "skjutsen".

Det har framgått mycket tydligt att deltagarna på workshopen har höjt sin kunskapsnivå och medvetenhet om sin roll och ansvar i anskaffningsprocessen. Det fanns ett tydligt och genuint engagemang för att genomföra de handlingsplaner som arbetades fram. Några exempel på kommentarer i utvärderingen efter workshopen är att workshopen skapat ett nytänkande, att det var givande diskussioner som gett nya infallsvinklar och att det gett kunskap och insikt som deltagarna kommer att ha med sig i framtida beslut/upphandlingar.

Kunskapshöjning och medvetenhet leder långsiktigt till ett större engagemang för frågorna och därmed ökad efterfrågan på energieffektiva och miljöanpassade produkter vilket leder till ökad konkurrenskraft hos näringslivet inom miljöteknik.

4. Främja en ökad samverkan vid upphandling och inköp inom regionen

Många kommuner i Skåne samarbetar sedan tidigare med varandra vid upphandlingar och Kommunförbundet Skåne arrangerar nätverksträffar för upphandlare med jämna mellanrum. MILOU har kunnat komplettera detta med projektets MILOU-träffar samt vid informationstillfällena vid Kommunförbundets nätverksträffar.

- 5. *Främja en ökad dialog mellan offentliga organisationer och näringslivet samt***
- 6. *Utveckla och testa en utbildning för näringslivet kring offentlig upphandling och miljökrav vid offentlig upphandling och inköp***

MILOU har främjat en ökad dialog mellan offentliga organisationer och näringslivet inom miljöteknik genom olika aktiviteter i projektet. Vid flertalet aktiviteter har både offentlig sektor och företagare deltagit, vilket gett dem tillfälle att träffas och knyta kontakter. Vid två seminarietillfällen, Energieffektiva lokaler (december 2008) och Bygga nytt med energi och miljö i fokus (december 2009), ordnade projektet en utställning där företagare fick visa upp sig själva och sina produkter. En mycket viktig händelse efter det förstnämnda seminariet var att en av deltagare från Ängelholms kommun hörde av sig till projektledaren och ville komma i kontakt med Knycer, ett av de utställande företagen. Kontakten resulterade i att företaget sålde energieffektiva torkskåp till kommunen.

Projektet tog fram och utvecklade Företagaraktiviteten under hösten 2009. Den gav de deltagande företagarna ökade kunskaper om hur de kan jobba för att komma in på den offentliga marknaden. Något avsnitt handlade om kommunikationen och dialogen med den upphandlande enheten, vilket gav värdefull kunskap till företagarna som blev uppmanade att kontakta upphandlarna. Vid det sista av de tre tillfällena deltog även några upphandlare, vilket gav en direkt kontakt och kommunikation mellan företagare och upphandlare.

- 7. *Utveckla och testa utbildningar för offentlig sektor kring en systematiskt miljöanpassad inköpsprocess och kring upphandling av miljöanpassade varor och tjänster***

Projektet har tagit fram och utvecklat fördjupande aktiviteter både kring miljöanpassad anskaffningsprocess och kring upphandling av energieffektiv belysning och energitjänsteprojekt (EPC).

3.4.3. Uppfyllelse av projektets målgrupp

Projektet har nått ut till samtliga i målgruppen genom de aktiviteter som genomförts. Vid vissa aktiviteter har det dock deltagit färre politiker än önskat, med tanke på den viktiga roll de spelar i anskaffningsprocessen. Vid vissa seminarier och fördjupande aktiviteter, som i första hand har riktat sig till offentlig sektor, har det även deltagit företagare, vilket varit positivt. De har sett aktiviteterna som en möjlighet att få inblick i hur den offentliga upphandlingen fungerar och att knyta kontakter.

4. Indikatorer

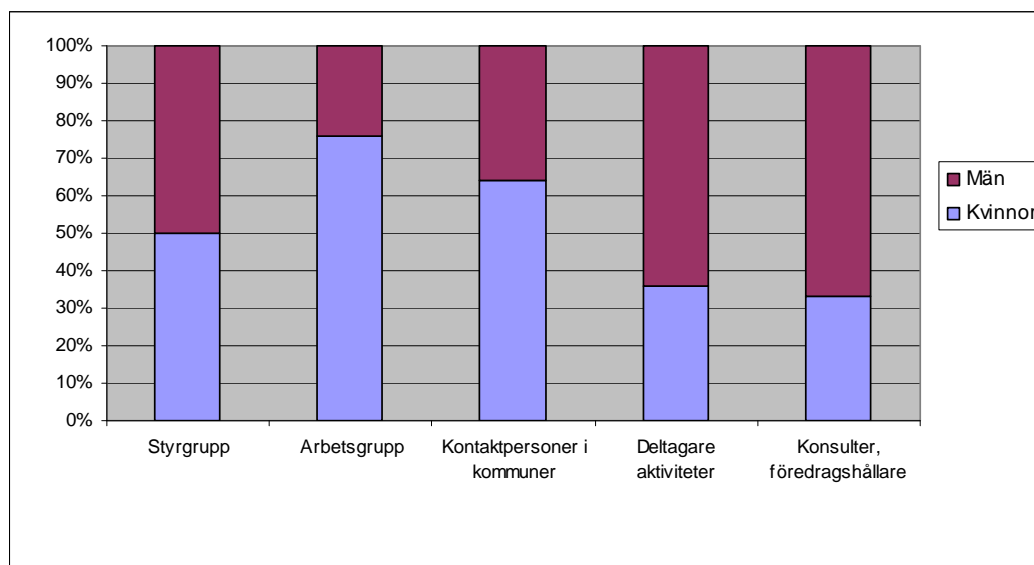
1. Antal deltagande företag (Företagaraktiviteten)	40
2. Antal deltagande aktörer (Helsingborg, Höör, Klippan, Lomma, Lund, Malmö, Trelleborg, Vellinge och Ängelholm)	9

5. Jämställdhet/Integration och mångfald/Miljö

5.1 Jämställdhet

Ambitionen var att minst 40 procent av deltagarna i olika aktiviteter, styrgrupp, arbetsgrupp, föredragshållare med flera skulle vara kvinnor. Ett snitt för styrgruppen har varit 50 procent kvinnor, för arbetsgruppen drygt 75 procent och för kontaktpersonerna i de deltagande kommunerna knappt 65 procent. Bland deltagarna på projektets samtliga aktiviteter var 36 procent kvinnor och bland föredragshållare och konsulter som anlåtats var 33 procent kvinnor.

Produktområdena som projektet fokuserat på är traditionellt mansdominerade, vilket också visat sig i fördelningen mellan kvinnor och män bland deltagare, föredragshållare och konsulter i de olika aktiviteterna. Projektet har eftersträvat jämställdhet när konsulter och föredragshållare anlitas, samtidigt som deras kompetens och referenser vägde tyngst.

Andelen kvinnor och män i projektorganisationen, kontaktpersoner i kommunerna, deltagare på aktiviteter samt konsulter och föredragshållare.

5.2 Integration

Alla inbjudningar till projektets olika aktiviteter har spridits via flera organisationer, till exempel MILOU, Sustainable Business Hub, Energikontoret Skåne och Företagarna Region Syd. På så sätt har projektet nått ut till en bredd av företagare, troligtvis även med utländsk härkomst. Projektet har dock inte gjort någon riktad insats för att öka andelen deltagare med utländsk härkomst.

5.3 Miljö

Projektets samtliga aktiviteter har direkt syftat till att minska klimat- och miljöpåverkan. Detta genom den ökade kunskapsnivån och ökade möjligheter till tillämpning av kunskapen hos deltagarna från offentlig sektor samt den ökade kunskapsnivån hos företagare inom miljöteknik om hur de kan jobba för att komma in på den offentliga marknaden.

7. Projektets övriga resultat

Utmärkande för projektets samtliga utåtriktade aktiviteter, såsom seminarier och fördjupande aktiviteter, är att deltagarna varit nöjda eller mycket nöjda. Innehåll och upplägg har varit mycket bra och nära nog genomgående har föredragshållare och konsulter uppfyllt eller överträffat förväntningarna på dem. Exempel på positiva kommentarer från deltagare är att det har varit intressanta ämnen och att de uppskattat de goda exemplen på hur andra gjort i praktiken. Mindre positivt har varit att en del lokaler inte har hållit den höga kvalitet projektet eftersträvat. Den enhetlig grafisk form på inbjudningar och övrigt informationsmaterial har skapat högt igenkänning för projektet.

Workshops, mindre bikupeövningar och liknande har varit ett mycket effektivt arbetssätt i projektet. Övningarna ger deltagarna bra förutsättningar att använda kunskapen konkret i sitt arbete då lösningarna arbetats fram utifrån deras egna utgångspunkter.

8. Projektets förväntade effekter på sikt

Guiden om miljöanpassad anskaffningsprocess är ett mycket användbart verktyg för att fortsätta sprida kunskap, inspiration och goda exempel om hur den offentliga sektorn kan jobba för att minska sin klimat- och miljöpåverkan genom en effektiv och fungerande anskaffningsprocess.Handledningsmaterialet till workshopen i guiden är ett konkret användbart redskap i det arbetet. Guiden har spridits till alla skånska kommuner, statliga myndigheter i Skåne samt till andra intresserade organisationer runt om i landet.

Under MILOU uppmärksammades kunskapsluckor och det framkom nya mycket viktiga frågeställningar inom områden som inte rymts i projektet, till exempel livscykelkostnadsberäkningar (LCC-beräkningar) samt metoder för uppföljning. Enkätundersökning bland skånska kommuner 2010 bekräftar detta samt visar på andra utmaningar och flera områden som behöver stärkas.

Hållbar Utveckling Skåne planerar därför att starta ett nytt projekt om miljöanpassad offentlig upphandling, MILOU2. Finansiärer till det nya projektet är 13 skånska kommuner, Energimyndigheten, Energikontoret Skåne och Regionala Tillväxtnämnden (Region Skåne). En ansökan till Regionala Strukturfondsprogrammet för stärkt konkurrenskraft och sysselsättning är inlämnad till Tillväxtverket.

9. Resultatspridning samt information och offentliggörande

Intressenter har fått kännedom om MILOU och strukturfondens medfinansiering vid samtliga aktiviteter som genomförts i projektet. Vid inledningen av varje aktivitet, både projektets egna samt när projektledaren blivit inbjuden som föredragshållare på andras arrangemang, har projektet presenterats kort och vilka som är finansiärer.

Information har även spridits via projektets nyhetsbrev. Projektledaren samlade ihop nyheter om miljöanpassad upphandling från olika nyhetskanaler och länkade till dem i ett enklare nyhetsbrev som skickades ut en till två gånger per månad. Vid slutet av projektet fanns det cirka 250 personer i sändlistan.

Strukturfondens medfinansiering har framgått på alla inbjudningar, guiden om miljöanpassad anskaffning, informationsblad om projektet, en roll-up, MILOUs hemsida, i alla mail som gått ut från projektledaren samt på PowerPoint-presentationer vid föredrag.

9.1. *Eget framtaget material i bilagor*

1. Inbjudningar till MILOUs seminarier
2. Inbjudningar till MILOUs fördjupande aktiviteter
3. Guiden om miljöanpassad anskaffningsprocess
4. Kopieringsunderlag till handledningen till workshop i Guiden
5. Informationsblad om MILOU för företag
6. Informationsblad om MILOU för kommuner
7. Rollup MILOU
8. Skärmkopia på MILOUs hemsida
9. Exempel på PowerPoint-presentation
10. Pärm till aktiviteten Energieffektiv belysning – för upphandlare och beställare

11. Pärm till aktiviteten Minska energianvändningen i fastigheterna med EPC
12. USB-minne till aktiviteten Minska energianvändningen i fastigheterna med EPC
13. Deltagarförteckningar

9.2. Hemsida

Information om projektet finns på www.milou.hutskane.nu och www.hutskane.nu.